

Vassányi Miklós – Kutrovátz Gábor:

*A világ bizonyos szimmetriája. A kora újkori csillagászat története
válogatott források tükrében*

(BUDAPEST, TYPOTEX, 2021)

Kutrovátz Gábor és Vassányi Miklós könyve a Typotex kiadónál jelent meg idén májusban. Témája az európai csillagászat kora újkori története, amelyet híres tudósok: Nicolaus Copernicus, Michael Mästlin, Johannes Kepler, Galileo Galilei, René Descartes s Isaac Newton művei alapján mutatnak be. A kötet elsősorban tudományos szempontból tárgyalja a témát, a benne helyet kapó gondolkodók munkásságát leginkább a tudomány fejlődésére gyakorolt hatásuk alapján vizsgálja, azonban ezzel egyidőben a korabeli Európára jellemző történelmi-vallási-filozófiai háttérbe is bepillantást enged. Mindezt azért fontos kiemelni, mert bár a műben tárgyalt személyek valóban jelentős tudományos tevékenységet fejtettek ki, mégis az eredményeik nem egyszer ismeretes módon ütköztek meghatározó világi vagy egyházi személyek álláspontjával.

A világ bizonyos szimmetriája egyértelműen hiánypótlónak tekinthető, mivel a benne tárgyalt kora újkori tudósokról az olvasók minden bizonnyal hallottak, de az már nem valószínű, hogy – magyarul – olvasták is volna a műveiket. Ez annak is betudható, hogy ezidáig (Newton és Galilei kivételével) szinte semmilyen művük sem volt elérhető magyar nyelven. A könyvben megjelenő magyar fordítások természetesen nem fedik le a tudósok teljes munkásságát, azonban nem is ez volt a szerzők célja, hanem szigorúan a fizikai világképünk fejlődéséhez, változásához kötődő részletek fordítása, elemzése és magyarázata. Így az itt közreadott szövegek inkább szemelvények, amelyek által bepillantást nyerhetünk az említett természettudósok fontos felfedezéseibe, belátásaiba és elgondolásaiba.

Nicolaus Copernicus, Michael Mästlin, Johannes Kepler, Galileo Galilei, René Descartes és Isaac Newton mindannyian a XVI. és a XVII. század meghatározó kutatói, gondolkodói voltak, amit felfedezéseik, elméleteik jelentősége és a tudományos gondolkodásra gyakorolt hatása bizonyít. A kötetben olvashatjuk Copernicus radikálisan újító leírását a kozmoszról, Mästlin értekezését a hagyományos (ptolemaiosi) csillagászati világkép kihívásairól, Kepler elméletét a Napról és az annak testében rejlő mozgóterőről, Galilei beszámolóját távcsöves felfedezéseiről, Descartes elgondolását a kozmikus törvényekről és örvényekről, végül pedig Newton nevezetes *Általános magyarázatát*, mely a *Principia mathematica* második

és harmadik kiadásában (1713 és 1726) tisztázza az egyetemes gravitáció törvénye mentén kidolgozott kozmológiája teológiai következményeit.

A májusban megjelent kötet e gondolkodók írásainak pontos magyar fordításán kívül bevezető tanulmányokat, részletes jegyzetanyagot, csillagászati fogalomtárt, névmutatót és bibliográfiát is tartalmaz. Ki kell emelni még egy erősségét: a magyar fordítások mellett közli a hivatkozott latin stb. nyelvű szövegeket lábjegyzetben, valamint a kötet végén, a Függelékben megtalálhatjuk Newton *Általános magyarozatát*, szintén eredetiben (*Scholium generale*).

A csillagászat a kora újkorban és napjainkban is a fizikai világképünk fontos részét képezi, a megértése mégis sokszor nehéz, főleg ha az ember több száz éves szövegekre próbál támaszkodni. Szerencsére a könyv ebben is segíti az olvasót, mivel több képi ábrázolás és ábra található benne. Erre példa Nicolaus Copernicus csillagászati rendszerének leírása, amelyet a 34. és 35. oldalon elhelyezett ábrák tesznek érthetőbbé, vagy Galileo Galilei műve a távcsövek működéséről, melyhez egy pontos, matematikai-geometriai jelekkel ellátott vázlatot is mellékel a kötet a 182. oldalán.

Zárásként ajánlom a könyvet valamennyi olvasónak, akit érdekel a kora újkorban elkezdődő tudományos forradalom, a csillagászat és természetfilozófia története s annak hatása a metafizikára, Isten és a világ viszonyának elgondolására, az egyháztörténetre, a skolasztikus gondolkodásra, a hétköznapi világképre. A kopernikuszi fordulat volt a XVI. században kezdődő s a felvilágosodás korában kiteljesedő tudományos forradalom egyik alapja. De a kötetben szereplő hat gondolkodó meghatározó szerepet töltött be nemcsak az európai, hanem az egyetemes tudomány fejlődésében is. *A világ bizonyos szimmetriája* így minden művelt olvasó érdeklődését felkeltheti, és alkalmas arra is, hogy az egyetemi oktatásban tudománytörténeti jegyzetként használják.

Pető László